basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

PUDUNGWANA 2014

MATSHWAO: 80

NAKO: dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 23.

DITAELO LE DIKELETSO HO MOHLAHLOBUWA

1. Bala ditaelo tsena ka hloko pele o qala ho araba dipotso.

2. O se ke wa latella ho bala pampiri yohle. Tadima pele papetla ya dikahare leqepheng le latelang lena, mme o tshwaye dinomoro tsa dipotso tse botsitsweng dibukeng tseo o ithutileng tsona selemong sena. Ha o entse sena, bala dipotso tseo mme e be o kgetha tseo o ratang ho di araba.

3. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO tse THARO, e leng:

KAROLO YA A:	Dithothokiso	(30)
KAROLO YA B:	Padi/Novele	(25)
KAROLO YA C:	Tshwantshiso/Terama	(25)

4. Araba dipotso tse HLANO kaofela: Tse THARO (3) KAROLONG YA A, E LE NNGWE (1) KAROLONG YA B le E LE NNGWE (1) KAROLONG YA C ka mokgwa ona:

   KAROLONG YA A: DITHOTHOKISO
   Dithothokiso tseo o di rutilweng – Araba dipotso tse PEDI.
   Dithothokiso tseo o sa di rutwang – O tlameha ho araba potso ena.

   KAROLONG YA B: PADI/NOVELE
   Araba potso E LE NNGWE.

   KAROLONG YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA
   Araba potso E LE NNGWE.

5. KGETHO YA DIPOTSO KAROLONG YA B (PADI) LE YA C (TERAMA)
   - Araba dipotso tsa padi le terama tseo o ithutileng tsona FEELA.
   - Araba potso E LE NNGWE E TELELE le E LE NNGWE ya dipotso TSE KGUTSHWANE. Haeba o araba potso e telele KAROLONG YA B, o lokela ho araba dipotso tse kgutshwane KAROLONG YA C. Haeba o araba potso tse kgutshwanyane KAROLONG YA B, o lokela ho araba potso e telele KAROLONG YA C. Sebedisa lenanennetefatso le hlahisitsweng leqepheng la 5 ho etsa kgetho ya hao.

6. BOLELELE BA DIKARABO
   - Potso e telele ya Dithothokiso e lokela ho arajwa ka mantswe a 250–300.
   - Dipotso tse telele tsa Padi le Terama di lokela ho arajwa ka mantswe a 400–450.
   - Bolelele ba dikarabo tsa dipotso tse kgutshwane bo tla laolwa ke kabo ya matshwao. Tsepama potsong, mme o se ke wa tswa lekoteng.

7. Latela ditaelo tse hlahang qalong ya KAROLO ka NNGWE ka hloko.

8. Nomora dikarabo tsa hao jwalo ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ena ya dipotso.

9. Qala KAROLO e NNGWE le e NNGWE leqepheng le LETJHA.

10. Sebedisa nako ya hao ka mokgwa o latelang:

- Metsotso e 40: KAROLO YA A
- Metsotso e 55: KAROLO YA B
- Metsotso e 55: KAROLO YA C

11. Ngola ka mongolo o makgethe mme o balehang.

LEQEPHE LA DIKAHARE

Dintlha tse hlahisitsweng leqepheng lena di tla o thusa ho kgetha dipotso tseo o ratang ho di araba ntle le ho qobelleha hore o bale pampiri yohle.

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO

Dithothokiso tseo o di rutilweng: Araba dipotso tse PEDI feela ho tsena.

NOMORO YA POTSO	MOFUTA WA POTSO	MATSHWAO	NOMORO YA LEQEPHE
1. Mahlomola a Afrika	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	10	6
KAPA			
2. Ke a mo leboha	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	10	7
KAPA			
3. Kgutlela hae	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	10	8
KAPA			
4. Mmadiberwane	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	10	9
MMOHO LE			
Thothokiso eo o sa e rutwang: Araba potso ena.			
5. Mathata a batjha	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	10	10

KAROLO YA B: PADI/NOBELE

Araba potso e le NNGWE feela bukeng eo o e rutilweng.

6. *Botsang lebitla*	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	25	11
KAPA			
7. *Botsang lebitla*	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	25	11
KAPA			
8. *Diepollo*	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	25	13
KAPA			
9. *Diepollo*	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	25	13
KAPA			
10. *Mme*	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	25	15
KAPA			
11. *Mme*	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	25	16

KAROLO YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA

Araba potso e le NNGWE feela bukeng eo o e rutilweng.

12. *Seyalemoya*	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	25	18
KAPA			
13. *Seyalemoya*	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	25	18
KAPA			
14. *Haeso Mafotholeng*	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	25	21
KAPA			
15. *Haeso Mafotholeng*	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	25	21

ELA HLOKO: Dikarolong tsa B le C, e NNGWE ya dipotso tse arajwang e tlameha ho ba ya MOQOQO, ha e nngwe e lokela ho ba ya di dipotso TSE KGUTSHWANE. Ha o a lokela ho araba dipotso tse pedi tsa mofuta wa moqoqo kapa tse pedi tsa mofuta wa tse kgutshwane.

LENANENNETEFATSO

Sebedisa lenanennetefatso lena qetellong ho nnetefatsa hore na efela o arabile dipotso tse hlokehang.

KAROLO	NOMORO TSA DIPOTSO	PALO YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA	TSHWAYA (√)
A: DITHOTHOKISO (*tseo o di rutilweng*) (Potso e telele ya moqoqo) KAPA dipotso tse kgutshwane	1–4	2	
A: DITHOTHOKISO (*eo o sa e rutwang*) (Dipotso tse kgutshwane)	5	1	
B: PADI/NOVELE (Potso e telele ya moqoqo KAPA ya dipotso tse kgutshwane)	6–11	1	
C: TSHWANTSHISO/TERAMA (Potso e telele ya moqoqo KAPA ya dipotso tse kgutshwane)	12–15	1	
PALO YOHLE YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA.		**5**	

ELA HLOKO: DIKAROLONG TSA B le C, nnetefatsa hore o arabile potso e le NNGWE YA MOQOQO le e NNGWE YA TSE KGUTSHWANE. Ha o a lokela ho araba potso tse PEDI tsa moqoqo kapa tse PEDI tsa dipotso tse kgutshwane.

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO

Karolong ena o botsitswe dithothokiso tse HLANO (POTSO YA 1–5). Araba dipotso tse THARO feela.

DITHOTHOKISO TSEO O DI RUTILWENG

Kgetha mme o arabe dipotso tse PEDI feela dithothokisong tseo o di rutilweng selemong sena (POTSO YA 1 ho isa ho POTSO YA 4). O TLAMEHA ho araba POTSO YA 5 e leng thothokiso eo o sa e rutwang.

POTSO YA 1

Bala qotso ena ka hloko, e be o araba dipotso tse e latelang.

Mahlomola a Afrika – T Leballo

1	Batho kajeno ke metwaitwai,	1
2	Batho kajeno ke bohloma o hlomolle,	
3	Ke bona bothuube ha e na tsatsa,	
4	Ba twaila ba batla kgutso le kgotso,	
5	Morao ba siile ditopo diphiphitha,	
6	Morao ba siile matlo masupi.	
7	Dithunya di lla lethwathwarathwara,	2
8	Kanono di kgabola lethwathwarathwara,	
9	Bana le basadi ba matha lepatlapatla,	
10	Bana kajeno ke dikgutsanakgudu,	
11	Bana kajeno ke tshepe tsa moemanosi,	
12	Basadi kajeno ke bahlolohadi.	
13	Batho shebang mapatlelong thoto ke tseo,	3
14	Thoto ke topo tsa bana ba masea ho hlomola,	
15	Thoto ke topo tsa batho pakamahlomola,	
16	Sabole di benya fubeng tsa batswetse,	
17	Madi a masea a ba qaphaletsa difahleho,	
18	Hlooho tsa batho di kgaolwa lenyelenyele.	
19	Bomadimabe ke ba eng Afrika?	4
20	Dintwa ke tsa eng ho ma-Afrika?	
21	Le bolayana keng bana ba thari?	
22	Le lwantshana keng bana ba mpa?	
23	Le tsekisana eng bana ba lesafo?	
24	Afrika ha e lale makwala re none.	

Sekaseka thothokiso ena mme o hlalose kamoo sethothokisi se sebedisitseng dihloohwana tse latelang ho finyelletsa molaetsa wa yona. Karabo ya hao e be mantswe a 250–300.

- Karaburetso
- Kgetho le tshebediso ya mantswe
- Sehalo le maikutlo.

[10]

KAPA

POTSO YA 2

Bala qotso ena ka hloko, e be o araba dipotso tse e latelang.

Ke a mo leboha – PM Ramathe

1	Ka mehla ha dinonyana di bina makodilo,	1
2	Di pakahatsa tjhabo ya letsatsi,	
3	Di rorisa bitso la hae,	
4	Ruri ke ananela boholo ba hae.	
5	Ha ke tadimisisa kokonyana dibopuwa tse fokolang,	2
6	Ke lemoha mesebetsi ya tsona ho se molebedi,	
7	Di itokisetsa dinako ho fapana,	
8	Ruri ke a mo babatsa.	
9	Ka mehla dipalesa di thunya makgatsikgatsi,	3
10	Mebala ke koboanela ho kgabisa naha,	
11	Ka menko ya tsona di kgahlisa naha,	
12	E, ke tsona dimaka tsa Ntate.	
13	Serurubele moeng wa dipalesa,	4
14	Se rura se rurela dipalesa,	
15	Se lekola menko menate ho hohela,	
16	Tjhe, le teng ke sa mo leboha Tlatlamatjholo.	
17	Dibopuwa ka kakaretso ke letshwao,	5
18	Tshwao la Mmopi ho ipaka,	
19	Di ipaka ka tsa hae diketsahalo,	
20	E, diketsahalo ka kakaretso di a nyarosa.	
21	Ka mehla motho ke naletsana e pela kgwedi,	6
22	Boholo ba hae ho laela le ho busa,	
23	Empa o busa ka lonya le leeme,	
24	Empa ha e le teboho yona o a e hloka.	

2.1 Ebe dikahare tsa thothokiso ee di tsamaellana le sehlooho sa yona? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

2.2 Akaretsa molaetsa wa thothokiso ena ka polelo e le NNGWE e jereng mohopolo wa sehlooho. (2)

2.3 Qolla lentswe le re bopelang kgonyetso molathothokisong wa 3, o be o bontshe hore kgonyetso eo e na le tshusumetso efe molathothokisong oo. (2)

2.4 Bolela mofuta o le MONG wa karaburetso o fumanwang temathothokisong ya 3. (1)

2.5 Tshebediso ya tshwantshiso molathothokisong wa 17 e ama moelelo ka tsela efe? (2)

2.6 Ke maikutlo afe a qholotswang ke melathothokiso ya 19 le 20? (1)

[10]

KAPA

POTSO YA 3

Bala qotso ena ka hloko, e be o araba dipotso tse e latelang.

Kgutlela hae – PM Ramathe

1	Sello sa hao ho hlomola,	1
2	Se sisinya maikutlo sa thonkga maqeba,	
3	E, o lla o tsetselela nnete,	
4	Hoba nnete ke mohalakane.	
5	Kelellong ya hao ho ngotswe,	2
6	Ho thadilwe tsona tsa maoba ditletlebo,	
7	Re ka di bala letsatsi ho dikela,	
8	E, hoba nnete ke tsenene e a hlaba.	
9	Hopola ale a maoba matsatsi,	3
10	Matsatsi ale a dinatla, dikgalala,	
11	Empa kajeno di wele, di ile,	
12	Re setse re rorisa mabitso seemeng.	
13	Ntate hauhela tsa hao dibopuwa,	4
14	Pholosa meya e se nang sekodi,	
15	Nesetsa pula ho se leeme,	
16	Phephetsa tsa mehla dithetso.	
17	Tadima ya bona metsamao,	5
18	Phumula ya bona menyepetsi,	
19	Sidila tsa bona dihlabi,	
20	Kokobetsa a bona matswalo.	
21	Tshollela moya wa hao ntate,	6
22	Tsoho la hao a le ke le be le telele ho pholosa,	
23	Le sireletse ba tujwang,	
24	Le pholose ba kgojwang.	

3.1 Ebe maikutlo a qholotswang ke thothokiso ee ke afe? (1)

3.2 Akaretsa molaetsa wa thothokiso ena ka polelo e le NNGWE e jereng mohopolo wa sehlooho. (2)

3.3 Ntle le phetapheto ke bokgabo bofe boo sethothokisi bo se sebedisitseng temanathothokisong ya 5? (1)

3.4 Ke bokgabo bofe bo sebedisitsweng melathothokisong ya 10 le 11 mme sepheo sa sethothokisi ke sefe ka tshebediso ya bokgabo boo meleng eo? (2)

3.5 Ke phetapheto ya mofuta ofe e sebedisitsweng temanathothokisong ya 5 kaofela ha yona? Hlalosa bohlokwa ba yona temanathothokisong eo. (2)

3.6 Kgonyetso e sebedisitsweng ka lentswe 'tsoho' molathothokisong wa 22 e na le seabo sefe moelelong wa melathothokiso ya 22–24? (2)

[10]

KAPA

POTSO YA 4

Bala qotso ena ka hloko, e be o araba dipotso tse e latelang.

Mmadiberwane – T Leballo

1	A qala ho ntsha o ka mpeng mmala mosadi,	1
2	Kwata tsoha o hlatswe mese ke habile,	
3	Ntjheme mona ha se ha nnyafeng ho a sebetswa,	
4	Buti mona ha ho tse fumanwang di tonositse,	
5	Nna ke mokoma ntsha ponto o kgantshe,	
6	Ntsha tjhelete o reke lerato o reke boroko.	
7	Ya swenya ya bopa poho ya Makgwakgweng,	2
8	Kajeno molamu o tla kopana le tshepe,	
9	Kajeno molamu o tla kgutlela sefateng,	
10	A lahla motho ka setebele fatshe,	
11	Mmadiberwane a hlaba hlohlodingwane,	
12	A idibana, a tshela Jorotane a phela.	
13	Mohlang le tsohang bafung lebelete,	3
14	Melomo e le sesuma, lehano e le lehaha,	
15	La amohelwa ka phafa mahetleng lehlanya,	
16	La petlella sa pere e sebebe e bona sale,	
17	La tswa monyako ho lla lepeperepere,	
18	La tswa tshiba ho lla tse ka mahafing.	
19	A mo tlhotla nyooko Ratjotjose wa ditjhabeng,	4
20	A mo thapisa sa namane ya lebelete,	
21	Thope ya ikeletsa ya ja masapo a hlooho,	
22	Thope ya re la ho shwa ha le emelwe,	
23	Thope ya re e marothodi a matenya ha e emelwe,	
24	Ke bakile ke hlapetse matsheong.	

4.1 Ka polelo e le NNGWE feela, fana ka molaetsa wa thothokiso ena. (1)

4.2 Bolela mofuta wa sekapuo se fumanwang molathothokisong wa 20. Tshebediso ya sekapuo see e na le seabo sefe tlhahisong ya moelelo temanathothokisong ee? (2)

4.3 Hana sebetsa sa bothothokisi se sebedisitsweng qalong ya melathothokiso ya 21–23 se bitswa eng? (1)

4.4 Sejura/Kgefutsohare e fumanwa molathothokisong ofe temanathothokisong ya 3? Bohlokwa ba kgefutsohare ke bofe temanathothokisong ee? (2)

4.5 Nehelana ka mola o le MONG feela temanathothokisong e qetellang moo anastrofi e sebedisitsweng teng, o be o fane ka bohlokwa ba yona thothokisong. (2)

4.6 Thothokiso ena ke tomatso. Hlalosa kamoo tomatso ena e hlahellang kateng temanathothokisong ya 4. (2)

[10]

KAPA

THOTHOKISO EO O SA E RUTWANG

O TLAMEHA ho araba potso ena.

POTSO YA 5

Bala qotso ena ka hloko, e be o araba dipotso tse tla e latela.

Mathata a batjha – AT Elias

1	O jwang na, ngwana sejwalejwale?	1
2	Ekang tlhompho e a o hlola,	
3	Ekang le puo e a o qhala,	
4	Ekang o tswafa le ho sebetsa,	
5	Ekang o nena le ho kgalengwa!	
6	Haeka o tatetse tsa lenyalo,	2
7	Eka o lehala ho tse tahang,	
8	Haeka o leshodu la popota,	
9	Eka o sebete ho bolaya,	
10	O jwang bo, ngwana sejwalejwale?	
11	Se mmakalle hle, e moholo,	3
12	Ha ke ntate le ntatae,	
13	Ba holetseng kgotla le naheng,	
14	Nna ke wa sekolo sa titjhere	
15	Japi ya tswang lekoeitjheneng.	
16	Ha le tshwenyehile ruri ke rona,	4
17	Kgaotsang ho re isa mafisa,	
18	Le re lomosetsang ka tsa metseng?	
19	Re rweseng kgweetsa ya lapeng hle!	
20	Re tle re futse baholo ba rona.	
21	Ha le ferekantswe ke tsa rona,	5
22	Hetlang riti tsa lona, batswadi,	
23	Le fetole dipuo le diketso,	
24	Re manamane, re nyanya ho lona,	
25	Re madinyane, re nka ho lona.	

5.1 Lebotsi le molathothokisong wa 1 le sebedisitswe ka sepheo sefe? (2)

5.2 Akaretsa molaetsa wa temanathothokiso ya 4. (2)

5.3 Bolela sebetsa sa bothothokisi se sebedisitsweng melathothokisong ya 14–15, o be o fane ka bohlokwa ba sona temanathothokisong eo. (2)

5.4 Lekgotsi le fumanwang molathothokisong wa 19 le senola maikutlo afe mabapi le moelelo wa thothokiso? (2)

5.5 Tshwantshiso e sebedisitsweng melathothokisong ya 24 le 25 e na le seabo sefe moelelong wa temanathothokiso eo? (2)

[10]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: PADI/NOVELE

Araba potso ya buka eo o ithutileng yona karolong ena.

Kgetha mme o arabe potso e le NNGWE feela, ya mofuta wa potso e telele (ya moqoqo) kapa ya dipotso tse kgutshwane.

HOPOLA: Ha o araba potso e telele (ya moqoqo) KAROLONG YA B, o tlameha ho araba mofuta wa **dipotso tse kgutshwane** KAROLONG YA C.

POTSO YA 6: *BOTSANG LEBITLA* – KPD Maphalla

Sekaseka sengolwa sena mme o bontshe kamoo mongodi a atlehileng kapa a sa atlehang kateng tlhahisong ya dintlha tse latelang:

- Thehello ya lebitso la mophetwa wa sehlooho
- Mookotaba le molaetsa
- Phethelo.

Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450. **[25]**

KAPA

POTSO YA 7: *BOTSANG LEBITLA* – KPD Maphalla

TEMA YA 1

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka kaofela.

Ha ho motho ya tsebang hantle hore Kgauho e bile Tsietsi jwang. O ile a nkuwa ke malomae Kotsi Molapo hang feela ka mora koduwa ya mohla monene, mme a ya dula le yena kwana hole Mothipolohong. Batho ba utlwile mohla Kgauho Molakolako a kolobetswang ke malomae Kotsi le mohatsae Mmamasolomane hore ha e sa le Kgauho, e se e le Tsietsi Molapo. Ba tsebang ba ile ba kgotsetsa taba ena dikgotjheletsaneng, ba bang pepeneneng, empa ba bang ba ile ba re ke hantle ha kgutsana ena ya batho e ka hola e itseba e le mora wa Kotsi le Mmamasolomane, e tle e se ke ya tseba ho hang ka koduwa e kileng ya wela ba habo yona. Ba re taba ena e ka mo roba ditho.

Ba bang taba ena ba hla ba e phephetha e le ka nnete. Ba re ke tshwanelo hore motho e mong le e mong a tsebe motso wa hae. Motso wa motho e mong le e mong ke taba ya bohlokwa ho yena le bophelong ba hae ka kakaretso. Ba re ngwana enwa o tla hola a ipatla, a itseka, a le morusu, mme a le hlaha le ho feta tau morung.

Ena taba ya hla ya e ba qaka, empa Kgauho kajeno ke Tsietsi. Kgauho Molakolako kajeno ke Tsietsi Molapo. Kgauho ya Modimo kajeno ke Tsietsi wa batho. Batho! O ba tshabe batho! Batho ba lefatshe o ba tshabe! Kajeno lena wena wa Tshediso Molakolako o se o le Tsietsi. Empa mohlomong o ke ke wa hlola o tseba.

7.1 Ketsahalo ya hore Tsietsi a tsebe hore yena ha se wa ha Molapo e ntshetsa pele jwang kgohlano sengolweng see? (1)

7.2 Ha Tsietsi a tswa sesoleng o ile a ya ha malomae Kotsi ka sepheo sa ho ya batla mafa a hae. Hlalosa kamoo ketelo ena e hlahisitseng mothinya o neng o sa lebellwa pheletsong ya yona kateng. (2)

7.3 Seabo sa Mohanuwa jwalo ka mohanyetsi wa mophetwa wa sehlooho se roteletsa boitshwaro ba Tsietsi ka tsela efe? (2)

7.4 Lokodisa sekapoloto se hlahiswang ke kamano ya Tsietsi le Kotsi paleng ena. (3)

7.5 Qotsong mona batho ba bang ba ne ba re 'Ngwana ya sa tsebeng motso wa hae o tla hola a ipatla, a itseka, a le morusu, mme a le hlaha ho feta tau morung.' Hlalosa hore taba ena e fupere motso wa kgohlano ka tsela efe. (2)

7.6 Hlalosa semelo sa Tseleng o itshetlehile ka ketsahalo e le NNGWE feela e hlahellang pading ena. (2)

TEMA YA 2

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka kaofela.

Tsietsi a tadima Kgephola Qamaka ha ho ntse ho binwa pina ena. Kgephola o ne a bina ka maikutlo a hae kaofela. O ne a bina ka moya o tebileng, o binang ntho eo o e utlwang. Tsietsi a batla a timellwa ke malepa a hae, empa hang a bona lebitla nahathote. A le bona lebitla leo le sa tsejweng. A tadima sefapano se leboteng kamora moruti, a hopola sefapano sane se entsweng ka thupa, se hodima qubu yane ya mobu wa selokwe nahathote. A hopola tshepiso eo a e etseditseng Tseleng pele e nehela moya. 'HA E LE BAO BA KGAOTSENG MATSATSI A BOPHELO BA HAO KA SEHLOHO! KE A O TIISETSA! LE A BONA A TLA KGAOHA JWALO FEELA!'

'Mohlomong Kgephola Qamaka o se a kgephohile mokgoping wane wa hae wa dikweta' ho nahana Tsietsi. Mohlomong e se e le motho wa nnete. Empa ho ye ho thwe ketso tsa hao di tla o latela. Ke tsena di mo latetse ho fihla ka kerekeng. Ke entse tshepiso pela lebitla, mme nkeke ka e kwenehela le ka mohla. Nkeke ka e kwenehela kae kapa kae. Le ka hara kereke nkeke ka e kwenehela. Ka kerekeng ke hona moo ditshepiso di tlamehang ho phethwa teng. Thero ya kajeno e hlile e matla haholo. E bua ka motho ya ileng a itella ho shwela batho ba bang, bao e leng baetsadibe. A bolawa ke bona batho bao a tlileng ho ba pholosa. 'Ba mo bolaya ka sehloho' ke moruti eo ka sefutho se seholo.

7.7 Kamano e ne e le efe pakeng tsa Kgephola Qamaka le Mohanuwa? (2)

7.8 Pherekano ya maikutlo eo Tsietsi a bileng le yona ha a bona Kgephola a bina sefela ka maikutlo a hae ohle, e totobatsa mofuta ofe wa kgohlano ho Tsietsi? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

7.9 Sehloohong sa 'Selalome se robile monakedi' ke ketsahalo efe eo re ka reng e supa motsotso o mahlonoko/wa tsitsipano pading ee? (1)

7.10 Tsietsi o ne a shebahala a le jwang sebopehong sa hae ha a tswa sesoleng, mme sena se amme Tsekiso jwang? (2)

7.11 Hlwaya ketsahalo e le NNGWE e totobatsang tharahano paleng o be o hlalose hore hobaneng o realo. (2)

7.12 Ke sefe se ileng sa arohanya Mmamasolomane le Kotsi? (2)

7.13 Tlholo dingolweng e iponahatsa ha bokgabane bo thoholetswa bo putswa kapa bobe bo nenwa. Na o ka re pading ee lewa lee le iponahatsa ka tsela e jwang? Hlalosa, mme o tshehetse ka ditaba tsa sengolwa. (2)
[25]

KAPA

POTSO YA 8: *DIEPOLLO* – T Seema

Sekaseka sengolwa sena mme o bontshe kamoo mongodi a atlehileng kapa a sa atlehang kateng tlhahisong ya dintlha tse latelang:

- Thehello ya lebitso la mophetwa wa sehlooho
- Mookotaba le molaetsa
- Phethelo.

Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450. **[25]**

KAPA

POTSO YA 9: *DIEPOLLO* – T Seema

TEMA YA 1

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka kaofela.

'He ntate, nna ke dumellana le yena Mmamokele. Ka nnete Diepollo ke e monyenyane haholo hore a ka tsosetsa Mothofeela ntlo. Basadi ba teng motseng mona bao banna ba bona ba seng ba sa phele. Le barwetsana ba mafetwa ba teng, e seng Diepollo e be mosadi wa Mothofeela eo o boneng le wena hore e se e fula le manamane, atjhe we-e!'
'Wena o mpa o ipuela feela jwalo ka yena Mmamokele. Theko le Mothofeela ba sataladitse melala.'

'Empa hobaneng ha a sa late Kefuwe wa habo Mmamoselantja. Hape ngwana enwa o ntse a kena sekolo. Nahana feela hore na o ne o tla ikutlwa jwang ha eba Diepollo e ne e le ngwana wa hao wa madi ntate.'

'Ha ho na letho leo nna le wena re ka le buang le tla etsa hore Mothofeela a fetole maikutlo mme. Seo yena a se hopotseng ke hore ha la hosane le tjhaba, ba tsamaye le Diepollo ho kgutlela Ribaneng e seng ho hong. O utlwile le wena hore Theko ha a batle ho lahlehelwa ke dikgomo ho na le ngwanana ya hlahlabaditseng matswele ka tlung ha hae. Tsamaya hona jwale o ye ka mane ka heising o bue le Mothofeela, ke a o hlapanyetsa o tla be o suha rapo la puleng.'

'Na ntate Mothofeela yena o a mo tseba Diepollo?'

'Hantle haholo. Mantsiboya o ne a ikisitse ka mane ha Theko. O re o iponetse ka a hae a mabedi. Ke ka hoo monnamoholo a kwentse tedu hakaale!'

9.1 Fana ka lebaka leo monnamoholo Mothofeela a neng a batla ho nyala Diepollo ka lona. (1)

9.2 Kamano ya Theko le Diepollo e ntshetsa pele ditaba tsa sengolwa jwang? (2)

9.3 Bolela hore kgohlano e hlahellang puisanong ya Theko le Mmamokele pading ena ke ya mofuta ofe. (1)

9.4 Ho nyadisa ngwana ntle le ho rerisana le yena, ho supa hore nako le tikoloho tsa sengolwa see ke tsa mehla efe? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

9.5 Hlwaya ketsahalo e le NNGWE e totobatsang tharahano paleng o be o hlalose hore hobaneng o realo. (2)

9.6 Ke sefe se neng se sa amohelehe setswalleng sa Diepollo le Dikenkeng? (2)

TEMA YA 2

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka kaofela.

Ha re tloha Moemaneng re nkile tsela e fetang Makeleketla. Le ha e ne e le tsela e kgutshwanyane eo re neng re ka e sebedisa, seo e bile phoso e kgolo. Ke moo re ileng ra kopana le pela di falla, ya ba ke nyamellwa ke monna. Ha ke ntse ke nahana, e se e ka nka kgutlisetsa matsatsi morao hore ha re ya Mangaung re tsamaya ka tsela esele. Mohlomong ekabe ke ntse ke dula le monna wa ka feela seo ha se fetole letho hoba kajeno ha ke sa na monna.

Eitse pele re kena Makeleketla, ra kopana le mapolesa a entse thibella kantle ho toropo. Zeblon o ne a tlakasela sa dinyane la ntjha le siilwe rameng sa mariha. Ho ne ho se na ntho eo re ka e etsang. Ka loring ke ne ke dutse pakeng tsa Zeblon le mokganni. Moo re dumelang hore re tsielehile, ha re na boikgethelo ha e se feela hore Zeblon a inehele, ka utlwa lemati le ikgahlela pela ka. A bitswa kantle monna wa Mosotho. Ha ke re mahlo tloha, a be a nyonyobela morung o pela tsela.

Ka nako eo mapolesa a be a thunya bohlaswa a lelekisa Zeblon ka morung. Ha ba ntse ba lelekisa Zeblon jwalo, Selatola a e kgotla lori, a kgola phalo. Ntho e tla o makatsa ke hore ebe mapolesa a tsebile jwang hore re nkile tsela eo.

9.7 Fana ka lebaka la paleho ya Zeblon nakong eo ba neng ba fihla thibellong ya sepolesa. (1)

9.8 Maemo a dipolotiki a neng a rena ka nako eo e ne e le afe? (1)

9.9 Ho ya ka tjhadimo ya hao, o nahana hore nkgono Motsokapere e ne e le motho wa semelo se jwang? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

9.10 Sehloohong sa 'Sebonwang se bonwa ke bohle' hlalosa kamoo mongodi a atlehileng kateng ho hlakisa maemo a tsitsipano pading ena. (2)

9.11 Ho ya ka ditaba tsa padi ee, o ka re Dikenkeng ke mofuta ofe wa mophetwa? Tshehetsa karobo ya hao. (2)

9.12 Ebe ho kopana ha Diepollo le Ntate Kgaketla ho bile le seabo sefe ntshetsopeleng ya poloto ya padi ee? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

9.13 Lokodisa sekapoloto se hlakiswang ke kamano ya Diepollo le Motsokapere. (3)

9.14 Hlalosa bopheti ba pale pading ena, o totobatse le seabo sa mopheti wa pale kapa karolo eo a e bapalang paleng yohle. (2)
[25]

KAPA

POTSO YA 10: *MME* – NP Maake

Sekaseka sengolwa sena mme o bontshe kamoo mongodi a atlehileng kapa a sa atlehang kateng tlhahisong ya dintlha tse latelang:

- Thehello ya lebitso la mophetwa wa sehlooho
- Mookotaba le molaetsa
- Phethelo.

Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450. **[25]**

KAPA

POTSO YA 11: *MME* – NP Maake

TEMA YA 1

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka kaofela.

Ho ile ha fihla molaetsa lapeng o reng ho na le baeti ba tla fihla moo ka Moqebelo wa beke e tlang. Molaetsa ona o fihlile ka lengolo le tswang Matatiele. Rakgadi o ile a makala haholo ha a bona setempe sa hole jwalo. A makala hore ekaba o ngolletswe ke mang, a sa tsebe motho moo. Ka mokgwa wa tlwaelo, a kopa Dikeledi hore a le bule, a mmalle lona. Dikeledi wa batho a le bula, a sa tsebe ngwana batho hore taba tsena ha se tsa Rakgadi empa ke tsa hae.

Eitse ha a le bala, a haroha letswalo, mme esita le yena Rakgadi a makala.

Taba tsa lengolo lena di ne di beha baeti bana ba tlang bekeng e tlang ba tla ka taba tsa ho kopa mohope wa metsi. Mohope ona wa metsi e ne e hlile e le yena Dikeledi.

Ke tsa mang taba tsena? Ke mang yena eo ya batlang ho nyala Dikeledi a eso ka ba le taba le yena? Tjhee, tseo di ne di sa senolwa lengolong. Se boletsweng feela e ne e le hore ho tlo qelwa mohope wa metsi. Hodima mathata ao a nang le ona, Dikeledi jwale a beleswa ka a fetang ao. A sarelwa. Rakgadi a mmotsa hore na ho na le mohlankana eo a nang le taba le yena Matatiele na, empa Dikeledi a itatola. Rakgadi mona a qala ho belaela, a ba a re ka pelo, mohlomong ho hlora ha Dikeledi ho ne ho bakwa ke yona taba ena.

11.1 Ditaba tsa lengolo leo ho buuwang ka lona moo qotsong di bontsha mothinya o sa lebellwang wa diketsahalo ka tsela efe? (2)

11.2 Hobaneng ha Rakgadi a ile a dumella Dikeledi hore a nyalwe ke motho eo a neng a sa ratane le yena? (2)

11.3 Lengolo le neng le tswa Matatiele le ile la ama Dikeledi maikutlong ka tsela efe? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

11.4 Rakgadi wa Dikeledi ke mofuta ofe wa mophetwa? Hobaneng ha o realo? (2)

11.5 Hobaneng ha Dikeledi a ile a baleha habo letsatsi pele ho lenyalo la hae? (2)

11.6 Hara ditikoloho tsena tse pedi, ya Matatiele le ya Sebokeng, ke efe eo o ka reng e bile le tshusumetso e matla bophelong ba Thollo? Hobaneng o nahana jwalo? (2)

11.7 Boitshwaro ba Tsekiso ho Dikeledi bo mo senola e le motho wa semelo se jwang? (1)

TEMA YA 2

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka kaofela.

Motho enwa o ne a ratwa ke batho hle, ba sa iketsise, ka baka la mosa le molemo wa hae. Feela mane moo a neng a ile a fihlela teng, ha Mmateboho, o ne a eso ka ba a le beha ha esale kgweding tsena tse ngata a fihla a tlilo batla tjako. Mmateboho o ne a tlwaetse ho tla mmona moo a neng a itulela teng.

Ntata Teboho, Mofokeng, o ne a sa mo tsebe le ho mo tseba, ka baka la hore yena o ne a sa le behe mane ha Lesole, e le ha a ne a qabane le mohatsa Lesole kgale, mme a ikana hore ha a ka ba a le beha moo, o tla be a ilo bolaya motho. Feela o ne a nne a utlwe Masesi a bua ka yena, a ntse a re, Mme o nketseditse hona, Mme o nthoketse mose ona, Mme o nthutile ho roka, le ntho tse ding tse ngata tseo Mme a neng a mo ruta tsona.

Reo lena la Mme le ne le sebediswa ke bohle motseng mona, batho ba baholo, batjha, bana ba banyenyane, esitana le ona maqheku a ne a bitsa mosadi enwa Mme.

Ha wa ho reng a ne a ka botsa hore motho enwa ha a bitswa Mme tjena bitso la hae hantlentle ke mang, ke wa ha mang, o tswa kae, ha ho motho ya neng a ka araba potso eo. Ha esale ho tloha mohla a neng a fihla ha Lesole, o ile a ratwa ke bohle.

11.8 Mmateboho o ile a amohela Mme ka tsela e jwang ha a ne a fihla ha hae kgetlo la pele? Hlalosa. (2)

11.9 Kgohlano e neng e le dipakeng tsa Thollo le mohatsa Lesole e ne e le ya mofuta ofe? Hlalosa. (2)

11.10 Lokodisa sekapoloto se hlakiswang ke kamano ya Dikeledi le Tsekiso. (2)

11.11 Seabo seo Mme a bileng le sona ho bopeng botho ba Diseko ke sefe? (2)

11.12 Hlwaya ketsahalo e le NNGWE e totobatsang tharahano paleng ena o be o hlalose hore hobaneng o realo. (2)

11.13 Na mongodi o atlehile ho reheng mophetwa enwa, Mme lebitso lee la hae? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 25

KAROLO YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA

Araba potso ya buka eo o ithutileng yona feela karolong ena.

Ha o arabile potso ya moqoqo KAROLONG YA B, araba dipotso tse kgutshwane karolong ena. Ha o arabile dipotso tse kgutshwane KAROLONG YA B, jwale araba ya moqoqo.

POTSO YA 12: *SEYALEMOYA* – RH Moeketsi

Bohloko ba ka – AM Mabote

Manolla tshwantshisong ena ya 'Bohloko ba ka' o itshetlehe ka dintlha tsena tsa moralo e leng:

- Tlhekelo
- Tharahano
- Sehlohlolo.

Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450. **[25]**

KAPA

POTSO YA 13: *SEYALEMOYA* – RH Moeketsi

TEMA YA 1

Mme mpolaye – A Moloi

Bala qotso ena e latelang ka hloko, e be o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa terama kaofela.

[*Ke femeng ya ditshepe ka mona ka Sebetsang. Ke nako ya kgefutso mme Sefako le Moremi, metswalle mona mosebetsing, ke bana ba ja lekomo.*]

Sefako: Hela wa mphato, se ka ntshiya hle! Wa tsamaya o le mong tjee, molato keng?

Moremi: Ha ke tsamaya ke le mong ke tla jewa keng Sefako? Kapa o nahana hore ke ba moo ba tlwaetseng ho tshwara poho?

Sefako: (*O fihlile ho yena*) Tjhe bo! Moremi. Hana le ba moo ba sa tsebeng mekgabiso ya puo le metlae?

Moremi: Le a se rata Sesotho boSefako motho wa lona a sa se tsebe le ho se tseba.

Sefako: Se ka nqabola, moreso. Tlohela ho bapala wena. Nka o bolella ka bodikapuo, mahlahlelo, malahlelwa le maele ka o makatsa hona tjena!

Moremi: Ke tsebile hore o tla tjho jwalo! 'Nka o jwetsa hona tjena wa sala o ahlame ha ke bua Sesotho.

Sefako:	He monna Moremi, ha re ke re tlohele tseo re ke re utlwe ka tsa mafelo ana a fetileng a beke weso. O ne o le kae wena, mme o iketsang?
Moremi:	O a tseba hore rona boMoremi weso, re phelela ho thabisa mafumahadi a rona. Re ne re itse kgalo ka mona ka Thekong, ke bolela kwana metsing, nna le mohatsa ka Dineo.
Sefako:	Wa tla wa e hatella he taba eo. Ka mantswe a mang o re rona ha re thabise mafumahadi a rona, Moremi?
Moremi:	Tjhe ha ke tjho jwalo, empa ke ne ke araba potso ya hao ya hore na ke ne ke ile kae mafelong a beke.
Sefako:	Tswela pele he, ke mametse.
Moremi:	Monna, monate o mo kaalo ke ne ke qala ho o utlwa! Feela re ne re siile enwa moradi wa rona, Mantwa hore le yena a ke a sale ha re sa thabelane jwalo le mmae.

13.1 Mantswe a Moremi a hore yena o phelela ho thabisa mofumahadi wa hae, a re utullela thuto efe ya bophelo? (1)

13.2 Hlalosa phapano e teng pakeng tsa Moremi le Sefako mabapi le tsela eo ba shebang ditaba tsa lenyalo kateng. (2)

13.3 Hlalosa kamoo tomatso e hlahiswang kateng kgodisong ya pale ya tshwantshiso ena. (2)

13.4 Bolela kamoo kamano ya Mantwa le Sefako e thusang kateng kgodisong ya kgohlano tshwantshisong ena. (2)

13.5 Kgohlano eo ho buuwang ka yona ho 13.4 ke ya mofuta ofe? (1)

13.6 Tikoloho le nako tseo diketsahalo tsa tshwantshiso ena di etsahalang ka tsona di bontsha hore ke mehla efe? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

13.7 Kamano ya Mmantwa le Fako e bile le ditlamorao dife paleng ya sengolwa see? (1)

13.8 Sehlohlolo se totobatswa ke ketsahalo efe terameng/tshwantshisong ee? Hlalosa. (2)

TEMA YA 2

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa tshwantshiso/terama kaofela.

[*Ke ka ona mantsiboya ao. Ha Moremi. O dutse kantle*.]

Moremi: He banna, koloi yane e emeng hekeng mane ke ya Sefako. Na monna eo o ne a tiile ha a re o batla ho ntjhakela ka tsatsi le leng? Hona o tsebile jwang ha ka moo, hobane le nna ha ke tsebe ha hae a le tjee? Butle ke bolelle Dineo hore motswalle wa ka eo re sebetsang le yena ke enwa a fihla ... Dineo yee! Dineo! Ako hlahe kwano, Mme.

Dineo: Keng na ntate?

Moremi: Koloi yane e hekeng ke ya Sefako, bang ba mmitsa Fako. Re sebetsa le yena, ke a kgolwa o tjhakile hobane ekare le mofumahadi wa hae ke eo ka koloing.

Dineo: Oho hle ntate! ... Motho eno ke yena mokgwenyana wa hao! ... Ha se motho eo le sebetsang le yena! Ha se yena ntate!

Moremi: O reng Dineo! ... O reng? Butle ke atamele ho bona hantle, ke o bontshe hore ke Sefako motho eno! ...

Dineo: Se ka ya hle ntate! ... Ba tlohele! ...

Moremi: Ha eka koloi e a tloha tjee ... le teng ka lebelo le leholo ... Athe ho etsahalang mona? Sefako o balehang, banna?

[*Ke ka koloing e mathang ka lebelo le leholo. Sefako le Mmantwa ba tshohile hampe.*]

Sefako: Ha se nna ya tla shebana le motswalle wa ka Moremi ka mahlong ka taba ena! ...

Mmantwa: Helang Fako! O balehang jwale hobane ke ntate motho eo? Ke ntate Moremi!

Sefako: Thola Mmantwa! ... Ha o tsebe hore Moremi re sebetsa le yena!

Mmantwa: Empa o kganna jwang abuti Fako! ... Bona! ... Bona Fa-kooo! ... Jo ... Jo ... Koloi ... Ra thula ... Ra phethoha ... Ra shwa ... Jo nna ... Jo-o ...o ... o!

13.9 Ebe ketso ya Fako ya ho baleha ha a bona Moremi a tla koloing e re bolella eng ka botho ba hae? (1)

13.10 Hobaneng ha Sefako a ne a sa thaba ha Mmantwa a batla ho etela lapeng la hae? (1)

13.11 Ke sephetho sefe se sa lebellwang se ileng sa sibollwa ke Sefako mohla a neng a ile le Mantwa lapeng habo? (2)

13.12 Mantswe a Mantwa ha a re 'Mme mpolaye' a mo senola a e na le maikutlo afe? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

13.13 Ho fokotseha ha ditaba/mothipoloho o totobatswa ke ketsahalo efe terameng/ tshwantshisong ee? Hlalosa. (2)

13.14 Sehlooho sa tshwantshiso ee se tsamaellana jwang le dikahare tsa yona? (2)

13.15 Ke molaetsa ofe oo mongodi a o fetisetsang ho babadi ka tshwantshiso ee? (2)
[25]

KAPA

POTSO YA 14: *HAESO MAFOTHOLENG* – CJ Teleki

Tikoloho le nako di na le seabo se seholo ho bopeng semelo sa sebapadi tshwantshisong. Hlalosa seabo seo tikoloho le nako di bileng le sona popong ya semelo sa Molefi, le kamoo di ntshetsang pele pale kateng tshwantshisong ena. Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450. **[25]**

KAPA

POTSO YA 15: *HAESO MAFOTHOLENG* – CJ Teleki

TEMA YA 1

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa tshwantshiso kaofela.

Pitso:	Molefi ngwana ka, ha o bona re phuthehile tjena ke hobane re tlilo o lakaletsa mahlohonolo ka katleho ya hao. Monna, re a o lebohela ka koloi ena eo o e rekileng. Eseka Modimo a ka o ekeletsa mahlohonolo le ho feta mona. Hommeng a ka o ekeletsa mahlohonolo ha feela o hlompha, ebile o hlompha le maikutlo a batho ba ka tlasa hao kwana mosebetsing. Hape ekaba hantle haholo ha o ka ya bontsha malomao koloi ena pele o kgutlela morao, e le hore le yena a tle a o tshware ka matsoho.
Mojabeng:	Helang, na ebe o se o qetile ntate?
Pitso:	E, ke qetile Mofokeng. Na ebe ho na le ho hong hoo ke ho siileng morao?
Mojabeng:	Le jwale ho teng. Nna ke ne ke nahana hore o tla ke o re Molefi a tsholle madi ka ho hlaba konyana e le ha a leboha badimo. Taba e nngwe ya bohlokwa eo ke bonang eka o e siya morao ke ho sebetswa ha koloi ena, le lelapa lena, esitana le ofisi ya Molefi. Re bana ba Basotho, mme re tseba ka botlalo hore na batho ba jwang, haholo ha motho eka o a atleha. Hona jwale tjena, ha re na tseba hore na seo ba seng ba se entse lapeng mona, mmotokareng wa Molefi, kapa ofising ya hae ke sefe. Ruri ntate, ha re ya tshwanela ho tlohela ngwanenwa wa ka feela tjena, hobane batho ba ka nna ba mo senya ka ditlhare.

15.1 Mojabeng o ka mo hlalosa e le motho wa tumelo efe ho ya ka qotso? (1)

15.2 Maikutlo a hlahiswang ke Mojabeng qotsong ee a bidietsa/nyenyeletsa eng mabapi le Molefi? (2)

15.3 Bolela ketsahalo e le NNGWE feela, e sentseng bophelo ba Molefi, o be o hlalose kamoo e thusitseng kateng ntshetsopeleng ya pale sengolweng sena. (2)

15.4 Ho ya ka ho phuthuloha ha ketane ya diketsahalo tsa tshwantshiso ke sefe seo Pitso le Molefi ba sa se etsang ho ya ka tumelo ya bona? Hlalosa. (2)

15.5 Ketsahalo ya hore Morongwe a ipherehele Molefi e bidietsa ho hong ntshetsopeleng ya pale ya tshwantshiso ena. Hlalosa kamoo mongodi a sebedisitseng ketsahalo ena ho tjebela pele babadi bophelong ba lenyalo la dibapadi tsena. (2)

15.6 Tikoloho eo Montsheng a holetseng ho yona e fapane le eo Morongwe a holetseng ho yona. Hlalosa phapano ena. (2)

15.7 Taba ya hore Molefi a kgaoletse mosadi wa hae le monna e mong e entse hore a hetle morao bophelong ba hae. See se ile sa mo fihlisa qetong efe? Hlalosa. (2)

TEMA YA 2

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile ka dikahare tsa tshwantshiso kaofela.

Molefi: (*O bua a le mong*) Ho tjhaya ke se ke tla tjhaya. Empa le ha ho le jwalo ke utlwa ke e na le letswalo ha e le mona ke lokela ho ya hae. Kwana ha se feela. Matsatsing ana ke lora ditoro tse makatsang; tse bileng di leng bohloko haholo. Hara ditoro kaofela, e mmakaditseng le ho feta ke ya ha ke ne ke lora ke wela ka selomong se tshabehang. Ebe banna toro ee e bolela eng ha e le moo ke se ke se moshanyana ya ntshetsang mahodi dilomong kwa? Hoja ho ne ho ne ho le jwalo ke ne ke tla re mohlomong ke tla wela ho se seng sa dilomo ha ke ntse ke tsoma dinonyana. Jwale ha e le moo ke se ke se motho ya tsomang dinonyana ebe ke tla wela ho sefe selomo? Ao, eseng nke ke tlohele ditoro tsee tse tshabehang? Hona ke tla ingamangama ka ditoro tsee ho fihlela neng? Empa le ha ho le jwalo ena ya dilomong e ntse e ntshositse le hona jwale. Akga! mohlomong e ne e mpa e le toro feela.
Empa le ha ho le jwalo ke se ke belaetse. Esekaba ditoro tsena di na le hoo di ho bidietsang. Feela tjhe, ha e le ka lehlakoreng la ka teng ha ho na se ka etsahalang hobane mme yane wa moporofeta o sebeditse koloi ya ka, a ba a mpha dintho tseo nka di sebedisang ofising le kwana ha ka. E re ke tsamaye ke yo lata mala le mohodu tsela tseo ke ileng ka re ba tle ba mpehele tsona mane selakgapalo.

15.8 Lewa la botshwantshisi moo sebapadi se buang se le seng le bohlokwa jwang ntshetsopeleng ya pale ya tshwantshiso? (2)

15.9 Bolela hore ke mofuta ofe wa kgohlano o hlahellang puong ya Molefi e qotsong. Tshehetsa karabo ya hao. (2)

15.10 Ebe letswalo leo Molefi a buang ka lona qotsong ee le ne le bidietsa eng tharahanong ya bophelo ba hae? (1)

15.11 Hara diketsahalo tse bohloko tse kileng tsa hlahela Molefi ke efe eo o ka reng e bile bohloko ka ho fetisisa? Tshehetsa maikutlo a hao. (2)

15.12 Lokodisa sekapoloto se hlahiswang ke kamano ya Molefi le Morongwe. (3)

15.13 Hlalosa hore pheletso ya tshwantshiso ena e bile monate kapa e bile bohloko ka tsela efe. Tshehetsa karabo ya hao. (2)
[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 25
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80